

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНИХ КОРМІВ

І. Різничук, О. Кишлалі, К. Мажилівська, Є. Гурко, А. Гарбар

Одеський державний аграрний університет

Зазначається, що виробництво органічних кормів є основним технологічним процесом органічного виробництва продукції тваринництва.

Виробництво органічних кормів повинно застосовуватися на засадах належної виробничої практики, базуватися на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках (НАССР).

Виробництво кормів проводиться з органічної сировини; кормові матеріали, що використовуються в органічному виробництві, не можуть оброблятися синтетичними розчинниками; необхідним є зведення до мінімуму використання кормових добавок та допоміжних засобів, використання переважно біологічних, механічних і фізичних методів виробництва; вміст у кормі не більше одного інгредієнта сільськогосподарського походження, виробленого у перехідний період; ведення обліку та документування всіх технологічних процесів з виробництва кормів; застосування необхідних заходів для забезпечення ідентифікації та простежуваності кожної партії кормів і запобігання змішуванню або підміні неорганічними кормовими матеріалами.

На даний період проводиться робота щодо розроблення системи нормованої органічної годівлі тварин різних видів та груп виробничого призначення, з дотриманням детальних правил органічного тваринництва.

Ключові слова: *органічне виробництво, органічні корми, кормові матеріали, кормові добавки, кормові суміші, органічна сировина, інгредієнти.*

Постановка проблеми. Відносини у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції в Україні регулюються Законом України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», виданими відповідно до нього нормативно-правовими актами, такими як «Порядок (детальні правила) органічного виробництва та обігу органічної продукції», «Порядок сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції», Законом України «Про безпечність та гігієну кормів», екологічним та іншим спеціальним законодавством, що регулює відносини у цій сфері [2, 5, 7].

Оператори мають право добровільно за наявності сертифіката: виробляти та реалізовувати органічну продукцію під своїм комерційним найменуванням та/або торговельною маркою (знаком для товарів та послуг);

Оператори відповідають за дотримання вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції у межах діяльності, що вони провадять.

Оператори зобов'язані:

- дотримуватися вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції;

- відкликати та/або вилучати вироблену ними продукцію, що не відповідає вимогам законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, якщо вона маркована державним логотипом для органічної продукції або містить позначення та написи «органічний», «біодинамічний», «біологічний», «екологічний», «органік», та будь-які однокореневі та/або похідні слова від цих слів з префіксами «біо-», «еко-» тощо будь-якими мовами;

- щороку проходити сертифікацію органічного виробництва та/або обігу органічної продукції для підтвердження відповідності вимогам законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції;

- взаємодіяти з органами сертифікації, з якими вони уклали договір на проведення сертифікації, та забезпечувати безперешкодний доступ інспекторів з органічного виробництва та/або обігу органічної продукції до своїх потужностей та відбору зразків, а також надавати на

вимогу органів сертифікації документи, необхідні для сертифікації органічного виробництва, у тому числі доступ до фінансових документів;

- забезпечувати безперешкодний доступ посадових осіб, які здійснюють державний контроль (нагляд) у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції відповідно до закону, для здійснення заходів державного контролю, у тому числі відбору зразків;
- декларувати обсяги органічної продукції, яка вводиться в обіг;
- узгоджувати маркування органічної продукції з органом сертифікації.

Державна політика у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції ґрунтується на принципах:

- законності - відповідності Конституції та законам України, міжнародним зобов'язанням України;

- паритетності та рівності - забезпечення рівних можливостей операторів;

- відкритості - забезпечення вільного доступу до інформації про розвиток органічного виробництва та обіг органічної продукції в Україні;

- координації - взаємозв'язку та узгодженості довгострокових стратегій, планів і програм розвитку органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні;

- сталого розвитку - розвитку органічного виробництва та ринку органічної продукції для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь;

- об'єктивності - розроблення всіх документів, що визначають державну політику у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, на основі реальних показників, які можливо досягти та оцінити;

- взаємоузгодженості економічних інтересів операторів, суспільства і держави;

- додержання вимог екологічної безпеки у сфері органічного виробництва та/або обігу органічної продукції;

- визнання свободи господарської діяльності у сфері органічного виробництва та/або обігу органічної продукції;

- свободи поширення інформації про органічне виробництво та обіг органічної продукції.

Напрямами державної політики у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції є:

- впровадження інновацій, енергозберігаючих і ресурсозберігаючих технологій;

- розвиток конкуренції та підвищення конкурентоспроможності українських виробників на внутрішньому та зовнішньому ринках;

- збільшення обсягу експорту органічної сільськогосподарської продукції;

- розвиток внутрішнього ринку органічної продукції;

- забезпечення генетичної безпеки, біологічного різноманіття та раціонального використання природних ресурсів та їх відтворення;

- контроль за дотриманням законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції;

- гуманне ставлення до тварин шляхом забезпечення умов для життя тварин, що відповідають їх біологічним, видовим та індивідуальним особливостям;

- забезпечення екологічної безпеки під час органічного виробництва;

- створення єдиної системи сертифікації органічного виробництва та/або обігу та державного контролю органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції;

- популяризація органічної продукції;

- наукове забезпечення органічного виробництва;

- встановлення відповідальності за порушення законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції.

Державне регулювання у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції здійснюється шляхом:

- визначення загальних засад здійснення органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції;

- встановлення відповідного нормативно-правового регулювання;

- удосконалення державної політики у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції;
- здійснення державного контролю (нагляду) у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції;
- координації підготовки та перепідготовки спеціалістів з органічного виробництва;
- сприяння розвитку органічного виробництва;
- сприяння розвитку внутрішнього ринку органічної продукції та задоволення потреб споживачів в асортименті органічної продукції [2,5,6].

Аналіз актуальних досліджень. У відповідності із законодавством, що регулює відносини у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції в Україні, основними вимогами до виробництва органічних кормів є:

- виробництво кормів з органічних кормових матеріалів, крім випадків, коли на ринку відсутні органічні кормові матеріали. При цьому кормові матеріали, що використовуються у виробництві органічних кормів, не повинні містити одночасно ті самі органічні та неорганічні інгредієнти;
- кормові матеріали, що використовуються в органічному виробництві, не можуть оброблятися синтетичними розчинниками;
- зведення до мінімуму використання кормових добавок та допоміжних засобів, крім випадків, коли це необхідно для технологічних або зоотехнічних потреб чи для конкретних цілей годівлі;
- використання переважно біологічних, механічних та фізичних методів виробництва;
- вміст у кормі не більше одного інгредієнта сільськогосподарського походження, виробленого у перехідний період;
- ведення обліку та документування усіх операцій з виробництва корму;
- ідентифікація кожної партії корму [2,4,8].

Мета роботи. Предметом щодо вибору тематики досліджень є актуальність проблеми виробництва та використання кормів у відповідності до вимог органічного виробництва.

Метою дослідження було проаналізувати основні вимоги стосовно виробництва органічних кормів, які дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва продукції тваринництва.

Результати досліджень. У відповідності до детальних правил виробництва органічних кормів зазначається:

1. Кормові матеріали, кормові добавки та інгредієнти, що використовуються у виробництві кормів, а також будь-які методи переробки повинні застосовуватися на засадах належної виробничої практики.

2. Оператори, які займаються виробництвом та/або зберіганням кормів, мають запроваджувати та актуалізувати процедури, що базуються на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках (НАССР) [5].

До принципів системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках (НАССР) належать:

- ідентифікація будь-яких небезпечних факторів, які необхідно попередити, усунути або зменшити до прийняттого рівня;
- визначення критичних контрольних точок на етапах, на яких контроль є визначальним для запобігання виникненню небезпечних факторів, їх усунення або зменшення до прийняттого рівня;
- встановлення критичних меж у критичних контрольних точках, які дають змогу відрізнити прийнятність корму від неприйнятності за ознаками його безпечності;
- запровадження ефективних процедур проведення моніторингу в критичних контрольних точках;
- запровадження планів коригувальних дій, які повинні здійснюватися, якщо результати проведення моніторингу свідчать про те, що певна критична контрольна точка вийшла з-під контролю;

- розроблення процедур, які мають застосовуватися на періодичній основі з метою перевірки повноти і результативності заходів, визначених попередніми пунктами;
- розроблення документів та ведення записів відповідно до виду діяльності та обсягів виробництва для підтвердження результативного застосування заходів, передбачених вищеозначеними пунктами [3].

Вимогами до виробництва органічних кормів є:

- виробництво кормів з органічної сировини, крім випадків, коли на ринку відсутні такі органічні кормові матеріали. При цьому сировина, що використовується у виробництві органічних кормів, не повинна містити одночасно один і той самий органічний і неорганічний інгредієнт;
- кормові матеріали, що використовуються в органічному виробництві, не можуть оброблятися синтетичними розчинниками;
- зведення до мінімуму використання кормових добавок та допоміжних засобів, крім випадків, коли це необхідно для технологічних або зоотехнічних потреб чи для конкретних цілей годівлі;
- використання переважно біологічних, механічних і фізичних методів виробництва;
- вміст у кормі не більше одного інгредієнта сільськогосподарського походження, виробленого у перехідний період;
- ведення обліку та документування всіх технологічних процесів з виробництва кормів;
- застосування необхідних заходів для забезпечення ідентифікації та простежуваності кожної партії кормів і запобігання змішуванню або підміні неорганічними кормовими матеріалами.

Галузевий опис оператора, що здійснює органічне виробництво та/або обіг у галузі виробництва органічних кормів, повинен включати:

- опис всіх потужностей, які використовуються для приймання, підготовки і зберігання продуктів, що використовуються для підготовки вихідних кормів на кожному етапі виробництва;
- опис всіх потужностей, які використовуються для зберігання інших продуктів, що застосовуються для підготовки кормів;
- опис всіх потужностей, які використовуються для зберігання продуктів для очищення і дезінфекції;
- опис кормових сумішей, які оператор збирається виробляти відповідно до законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, та вид тварин, для яких призначені кормові суміші (у разі провадження такої діяльності);
- найменування кормових матеріалів, підготовкою яких оператор має намір займатися (у разі провадження такої діяльності) [5].

Висновки і перспектива подальших досліджень. Виробництво органічних кормів є основним технологічним процесом органічного виробництва продукції тваринництва.

Виробництво органічних кормів повинно застосовуватися на засадах належної виробничої практики, базуватися на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках (НАССР).

Виробництво кормів проводиться з органічної сировини; кормові матеріали, що використовуються в органічному виробництві, не можуть оброблятися синтетичними розчинниками; необхідним є зведення до мінімуму використання кормових добавок та допоміжних засобів, використання переважно біологічних, механічних і фізичних методів виробництва; вміст у кормі не більше одного інгредієнта сільськогосподарського походження, виробленого у перехідний період; ведення обліку та документування всіх технологічних процесів з виробництва кормів; застосування необхідних заходів для забезпечення ідентифікації та простежуваності кожної партії кормів і запобігання змішуванню або підміні неорганічними кормовими матеріалами.

На даний період проводиться робота щодо розроблення системи нормованої органічної годівлі тварин різних видів та груп виробничого призначення, з дотриманням детальних правил органічного тваринництва.

Список використаних джерел

1. Державний логотип для органічної продукції № 67 від 22.02.2019 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/>.
2. Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» № 2740 від 03.07.2019 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/>.
3. Закон України «Про безпечність та гігієну кормів» № 2639-VIII від 06.08.2019 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/>.
4. ПЕРЕЛІК речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях № 1073 від 09.06.2020 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/>.
5. ПОРЯДОК (детальні правила) органічного виробництва та обігу органічної продукції № 970 від 23.10.2019 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/>.
6. ПОРЯДОК сертифікації органічного виробництва та / або обігу органічної продукції № 1032 від 21.10.2020 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/>.
7. Різничук І., Гурко Є., Кишлалі О., Мажилівська К. Основні передумови і вимоги щодо переходу господарств України на виробництво органічних кормів та годівлю сільськогосподарських тварин. Аграрний вісник Причорномор'я. 2021. Випуск 99. С. 104-110.
8. Різничук І., Кишлалі О., Мажилівська К., Гурко Є. Основи нормованої органічної годівлі тварин. Аграрний вісник Причорномор'я. 2021. Випуск 101. С. 48-58.

BASIC REQUIREMENTS FOR THE PRODUCTION OF ORGANIC FEED

Riznychuk I., Kyshlaly O., Mazhylovska K., Hurko Ye., Harbar A.

It is noted that the production of organic feed is the main technological process of organic production of livestock products.

The production of organic feed should be applied on the basis of good manufacturing practice, based on the principles of the system of hazard analysis and control at critical points (HACCP).

Feed production is carried out from organic raw materials; feed materials used in organic production cannot be treated with synthetic solvents; it is necessary to minimize the use of feed additives and auxiliaries, the use of mainly biological, mechanical and physical methods of production; the content in the feed of not more than one ingredient of agricultural origin produced during the transition period; keeping records and documenting all technological processes for feed production; take the necessary measures to ensure the identification and traceability of each batch of feed and to prevent mixing or substitution of inorganic feed materials.

At present, work is underway to develop a system of standardized organic feeding of animals of different species and groups of industrial purposes, in compliance with detailed rules of organic animal husbandry.

Key words: *organic production, organic feeds, feed materials, feed additives, feed mixtures, organic raw materials, ingredients.*